

Til en stor fest stod 1. februar 1942 horer militær salut og kirkelig klokkeklang. Hverken salutten eller klokkeklangen manglet, men det var bandittene Osvald og Dagfinn som besøtge salutten med sine bomber mot Ostbane- og Vestbanestasjonen, og Kirkenes bidrag bestod i kompost. Fjellbus provokasjons-gudstjeneste i Midarodvåsen, som innledning til det Berggravske hyrdebrev og den geistlige sembedtsnedleggelse.

Denne voldsomme mottagelse av den nasjonale regjering viser at det var sterke krefter i virksomhet for å hindre en lovlig ordning av styret i Norge, eventuelt for å framtvinge en annen ordning. At det høyeste presteskap og Moskva-kommunistene her var kommet på samme front viser at begge grupper var redskaper for krefter utenfor landets grenser, skriver Aftenposten. Uten vanskelighet gjenkjenner man i denne merkelige alliansen en norsk avspeling av alliansen mellom England og bolsjevikene.

At en lovlig ordning av vårt riksstyre var ønskelig og nødvendig er alle ansættende nordmenn enig i. Spørsmålet blir derfor om noen annen løsning hadde vært mulig på det tidspunkt den nasjonale regjering overtok makten. Dette spørsmål kan bare besvares ut fra de foreliggende historiske kjensgjerninger.

Etter beslutningen i det sverste allierte krigsråd i London 28. mars 1940 visste enhver avleser at Norges nøytraltet ikke lenger vilde bli respektert av England og Frankrike. Natten mellom 7. og 8. april ble denne beslutning satt i verk uten norsk motstand, bortsett fra papirprotester av samme sort som ved Jøssingford-angrepet. Den norske regjering var dermed uheldig kompromittert som uskyldig.

Til tross for dette erklærte den tyske minister i Oslo på riksregjerings vegne at den tyske motaksjon 9. april ikke hadde til hensikt no annet i framtiden å angripe kongeriket Norges territoriale integritet og politiske selvstendighet.

Aksjonen skyldtes ene og alene Englands og Frankrikes angrep på Norge og den norske regjering manglende evne og vilje til å forsvare landets nøytraltet. Dette forsvar overtok derfor den tyske riksmakt så lenge krigen varte. Riksregjeringen ventet at den norske regjering vilde motta den tyske aksjon med forståelse og heller ikke gjøre motstand i dette tilfelle.

Den norske regjering svarer som kjent Kohls krigserklæring til Tyskland samtidig med at regjering, konge og storting rømte og overlot den forsvarelses hovedstad og landets sentraladministrasjon til seg selv.

I denne situasjon gjenstod bare en mulighet for å bevare et lovlig styre på norske hender, nemlig at det eneste anerkjente politiske parti Samling og Quisling grep statsdannelsen en regjering og søkte å bringe kongen til bevissthet om sitt ansvar. Dette parti var Nasjonal Samling og Quisling grep statsrådet som Nygaardsvold hadde rømt ifra og reddet derved i første omgang Norges politiske selvstendighet.

Stortingets presidentskap ber om overrekke H. M. HAARON personlig følgende erobdige framstilling: Siden Oslo og omliggende distrikt den 9. april og følgende dager ble besatt av tyske tropper, og herr Vidkun Quisling under regjeringens fravær anså seg berettiget til å danne regjering, framstilte det seg for nordmenn av alle yrker og samfunnsklasser i det besatte område som nødvendig under okkupasjonen å få opprettet en ordning som beskyttet befolkningen mot ugodde lidelser. Av den grunn utnevntes administrasjonsrådet med de tyske okkupasjonsmyndigheters godkjenning av 15. april for å lede den sivile forvaltning i de besatte områder. Det ble på forhånd gjort forsøk på å komme i forbindelse med Deres Majestet for å få denne ordning godkjent. Da det ikke lyktes, anså Høyesteret å burde foreta utnevning av rådet.

Dette skritt bidrog til å skape ordnede forhold og har gitt befolkningen den trygghet som var mulig under de rådende omstendigheter. Etter at hele landet var blitt besatt av tyske tropper og kongen og regjeringen hadde forlatt landet, kom spørsmålet opp om å endre denne ordning. De medlemmer av Stortingets presidentskap som har kunnet komme til stede, har derfor sammen med representanter for de fire politiske partier og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon vært samlet i Oslo siden 14. juni og har hatt rådslagninger, dels sammen med administrasjonsrådet.

På grunnlag av disse rådslagninger mellom de ovennevnte representanter er følgende avtale truffet med de tyske myndigheter: Da kongen og hans regjering befinner seg utenfor Norge og derfor er forhindret fra å utøve de funksjoner som følge forfatningen tilligger dem, anser Stortingets presidentskap det som sin plikt mot land og folk å utnevne et riksråd.

Stortinget innkalles derfor for å gi sitt samtykke til dette skritt og for å fatte nærmere beslutninger om riksrådets fullmakt i spørsmålet om landets forvaltning. Stortingets presidentskap framsetter for Stortinget forslag om å fatte sådan beslutning:

- 1) Den fullmakt som ble gitt regjeringen Nygaardsvold ved møtet 9. april er ute av kraft.
2) Regjeringen Nygaardsvold kan ikke lenger godkjennes som regjering.
3) Da kongen befinner seg utenfor landets grenser, er han ute av stand til å utøve sin forfatningsmessige funksjoner. Til dette punkt meddeler presidentskapet at det i erkjennelse av situasjonen har henstilt til kongen å...

I et kommunike datert 24. juni, undertegnet av Haakon R. og Nygaardsvold, meddeles at de no oppholder seg i Nord-Norge, etter at deres allierte har funnet det nødvendig å trekke sine tropper tilbake fra Andalsnes og Namsos. De håper dog for Nord-Norge snart å kunne gjenvinne det øvrige Norge.

I neste kommunike, datert den historiske dag 7. juni, er dette håp gjort til skamme. Det heter: De allierete regjeringene som var i krig med Tyskland — den britiske, den franske og den polske regjeringen — kom høysinnat Norge til hjelp med mennesk og våpen, og inntil no har det vært mulig å bevare en del av landet for dets lovlige nasjonale regjering. Men krigens harde nødvendighet har tvunget de allierte regjeringene til å samle all sin styrke til kamp på andre fronter, og de har fullt bruk for alle sine menn og alt sitt materiell på disse fronter. Under disse forhold er det umulig å fortsette kampen her opp i landet mot en overmakt som den tyske. Forsvarets overkommando har derfor tilrådt kongen og regjeringen innlede videre å oppgi kampen innen landet, og kongen og regjeringen har funnet det å være sin plikt å følge dette råd. De flytter derfor no ut av landet.

Kommunikéet er undertegnet Haakon, Johan Nygaardsvold. Dermed kjente man i det minste herrenes adresse, nemlig London. Men de var no mindre enn noen sinne i stand til å utøve den regjeringsmakt de stakk ifra 9. april. No kunde deres personer i England formodentlig, så gjerne de enn vilde, ikke lenger stille seg i veien for en ordning i Norge. Men deri tok man feil.

I et kommunike fra London 24. juni er emigrantregjeringen blitt alarmert over det som i mellomtiden foregikk her heime, nemlig bestrebelsene fra de fire store partier med tilslutning av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon for å få dannet et lovlig norsk riksstyre til avløsning av det midlertidige administrasjonsråd, som ifølge Nygaardsvold og kongens avgjørelse samnet rettsgrunnlag i norsk lov. I kommunikéet heter det: En nyordning av styret i Norge således som man planlegger det, kan ikke bli gyldig og kan ikke få noen virkning hverken for kongens eller regjeringens stilling. Men hvordan det ulykkelige norske folk skulde ordne sitt styre under okkupasjonen, bekymret ikke kongen og Nygaardsvold, bare de nominelt kunde beholde sine verdigheter som norsk konge og norsk statsminister. Disse disse titler vilde deres personer være verdiløse i Englands politiske spill med sine emigrantregjeringer.

Krisen måtte imidlertid finne en løsning. Hensynet til det norske folk måtte gå foran hensynet til emigrantene. Kommunikéet fra London hadde ingen virkning, og 27. juni 1940 sendte Stortingets presidentskap følgende

Anders

Kongens avgjørelse nordt ingen forandring i Stortingets holdning. Det var grunn for hans avgjørelse og tilbakekallelsen av Hamar-fullmakten til Nygaardsvold. Men det skulde vise seg at selv i dette for landets framtid avgjørende øyeblikk kunde den gamle partipolitikk ikke holdes utenfor.

I punkt 6 hadde Stortinget gått med på inntil nøyvalget å gi det nye riksråd fullmakt til å fatte alle beslutninger som kreves for landets vel. Dermed hadde det sittende storting opprørt seg selv. Men i siste øyeblikk viste det seg at stortingsmenner, når det gjaldt personlig å ofre noe for Norge, ikke var bedre nordmenn enn Nygaardsvold og kongen. De forlangte å bli sittende i den nasjonale forsamling å kunne drive partipolitikk. Denne grundet med utendelige muligheter for forklaringer kunde der Reichskommissar ikke gå med på 25. september 1940 tok han konsekvensen av situasjonen og konsisterte at kongen og hans hus var avsatt, og regjeringen Nygaardsvold trådte tilbake. For å skaffe politisk ro og unngå for landets velferd forstyrrende intriger, opploste han de politiske partier med unntagelse av Nasjonal Samling som hadde holdt seg heit utenfor siden Quislings forsøk på å redde landets selvstendighet ble veit.

No hadde det gått Tyskland fritt å gjøre det herreløse Norge til tysk protektorat. Men i praksis viste Tyskland seg atter som Norges sanne venn. Istedendfor Administrasjonsrådet som no hadde overlvert seg selv, oppnevnte der Reichskommissar et kommissariat norsk statsråd. Aret etter ble de kommissariske statsråder utnevnt til ministre med tilsvarende ektning av sin myndighet.

28. januar 1942 forlede de norske ministere for Høyesteret spørsmålet om det var forfatningsmessige betenkeligheter ved at Nasjonal Samling fører, Vidkun Quisling, på ministrenes anmodning, dannet en nasjonal norsk regjering til overtagelse av regjeringsmakten. Høyesteret behandlet saken i et plenums møte, og fant at det ikke bestod noen sådanne forfatningsmessige betenkeligheter.

I henhold hertil-medie ministeriet 31. januar 1942 sine embeder og henstille til Quisling å danne en norsk nasjonal regjering. Søndag 1. februar 1942 fulgte Quisling oppfordringen og overtok kongens, regjeringens og stortingets forfatningsmessige funksjoner i kraft av Høyesterets avgjørelse.

Også ved denne avgjørende anledning, viste Tyskland sin konsekvent vennlige holdning overfor det norske folk. Fra kongens og Nygaardsvold-regjeringens dakt om morgenen 9. april 1940, hadde Tyskland gjort alt for å hjelpe Norge til å skaffe seg en lovlig ordning av sitt styre. Kongen og hans regjering hadde lagt alle mulige hindringer i veien, og i det avgjørende øyeblikk synt regjeringens partipolitikkens skyld sin egen beslutning og forspalte den siste sjans til å danne en norsk regjering på grunnlag av de gamle politiske partier.

Quisling var den eneste som på lovlig grunnlag kunde ha reddet Norges selvstendighet. De forvirrede april-dager 1940. Ved den derpå følgende utvikling ble han vår eneste og siste sjans til å gjenopprette et norsk riksstyre. I februar 1942 ble denne sjans utnyttet. Fordi nordmenn vil ha norsk styre i Norge, og fordi lovlig norsk styre i Norge no bare er mulig gjennom Nasjonal Samling, har vi en regjering Quisling.

Hvorfor en regjering Quisling? (Forts. siste side.)

Tross sin landsflukt vilde han og Nygaardsvold ikke vike plassen for å hjelpe Norge ut i fra det lovlige norske styre alle partier ønsket for å unngå fullstendig tysk administrasjon og sivilforvaltning. Dette lyder som selvironi når kongen i denne forbindelse ikke skammer seg ved å bruke sitt valgpråk «Alt for Norge».

ca. 5 juli 1940 ... Regjeringer har i utgangspunktet å benytte seg av dem som har vært i Norge ...

april, idet, igen, 2. okt., kamp, ly + 2, fagene, p. lopp, omme, linnig, Nord, krad, v. papir